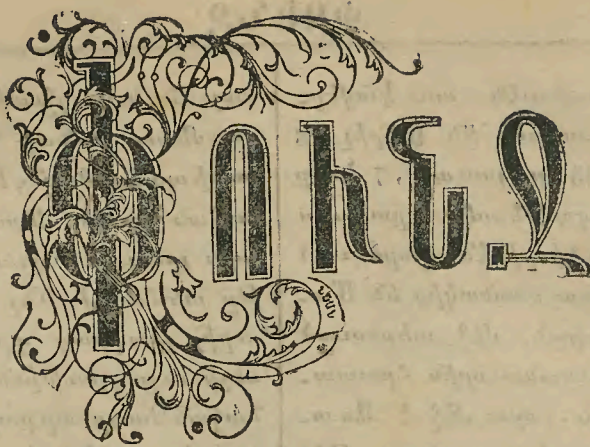

Հատը մէկ շրշ է, և կը գտնուի մասնաւոր
բաշխեալ Պանծէ գաբու-Սուճի. Պօղոս աղայի խա-
նութիւն :

Directeur du Journal Arménien **Pountch**
16 Nafié Han. Balouk-Pazar
Constantinople.

1883 U.9f11, 30

Քառու, Կաղիշ, Կեփուշ, Ըստեփոս,
Թոփուշ, Սեփուշ, Թափուշ և Կեփուշ,
Կիփուշ, Կիփուշ, Զարեփ, Կայան, Կան:
Ընդհանրապէս այսօրիկ և այլ
այսպիսիք են Բուսնուգի աղ-
գայնոց արական և իգական սե-
ռին յաւաղանէ մկրտութեան
վերնդունած անուանքն: Եթէ
առարկուի թողուլ այս անուն-
ներն, և հայկական անուններ
առնուլ, ինչպէս Հայկանոյ՝ Վար-
դանոյ՝ Խոսրով՝ Տրդատ, և այլն,
օտար են կըսեն, և չեն ընդու-
նիր: Բուսնուգի Հայոց ազգա-
յին ներքին վիճակն ալ յայտնի
է. կրթութեան համար պէտք
եղած հոգն ու խնամքը չկայ.
ազգային կալուածոց մէկ մասն
յաւերակ դարձած են, և մէկ
մասն դրակալ. Ասքըլանեան Կա-
պիշ անուն Հայ մը 10 տարիէ
հետէ կընակի քաղաքին մեծ
շուկայն ազգային կալուածի մը
մէջ. ո՛չ ոք գիտէ թէ դրամ
կ'ըմարէ՞ եկեղեցւոյն. եթէ մէկը
յանդգնի հարցունել՝ անմիջա-
պէս կ'պատժուի. եկեղեցւոյն ան-
հրաժեշտ նորոգութեան պէտք
ունի. դպրոցն ալ խարխուլ վի-
ճակի մէջ է. եթէ վտանգ մը
պատահի՝ ի՛նչ պիտի ըլլայ ար-
դեօք 70 էն աւելի անմեղ տղա-
ցոց՝ վիճակն. գրեթէ 20 տարիէ
հետէ խումբ մը անձանց ձեռքն է
ազգային ամեն հաստատութիւն,
ամեն գործ ու պաշտօն. յաճախ
բողոք ելած է սոցա զէմ, յա-
ճախ նոր ընտրութիւն խնդրուած
է, սակայն ամենայն բողոք ան-
լռելի: Ընացած են, և ընտրու-
թեան խնդիրք ու պահանջմունք
բարձի թողի եղած: Այս է ահա
Բուսնուգի ազգային վիճակը.
վերջին ժամանակներս ստէպ ման-
րաման ծանօթութիւններ հրա-
տարակած և Պատրիարքարանի
ուշադրութիւնը խնդրած եմք
թախանձանօք, բայց ո՛ր և է որ-
նօրինութիւն եղած չէ ցարգ և
ամենայն ղեղճում ու անկար-
գութիւն ի Բուսնուգ կ'արունա-
կեն անարդեւ, արդեօք մեք
գլխու, խնդրեւու եղանակը չե՞մք
գիտեր, և վասն այնորիկ ազգե-
ցութիւն չո՞նենար. արդեօք
կ'ապաստի որ ի Բուսնուգ աղե-
տալի դժբաղդութիւն մը, ար

Վերայի վերին աւզնաց աւելցաւ
 թափուր մնացած առաջնորդա-
 կան նշանաւոր վիճակաց վրայ,
 զորս թուեցինք նախորդ թեր-
 թով: Խառն ժողովոյ երեքշաբ-
 թի աւուր նստին մէջ ընդուն-
 ւեցաւ Տ. Խրիմեան Սրբազանի
 հրաժարականը, նկատուելով որ
 Բ. Դուռն ալ արդէն իրմէ դո՛հ
 չէ և պաշտօնանկ ընել կհրամա-
 յէ: Բազմաթիւ վիճակաց հա-
 ըիւր հաղաքաւոր ժողովորդեան
 այսպէս անառաջնորդ մնալուն
 մտաւարութեան վրայ անդր

«Սուլթանին ապրիլ 16 թուական հրամանաւ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան իրաւագիտաց խորհուրդը վերականգնուեցաւ, առաջին խորհրդական անուանուելով գերմանացի Կէլէր Էֆէնտիւ, և իւր եղ-

«Նորատուենկեան էֆէնտի իւր ուսումը, ոչ թէ թղթակցին ըսածին պէս, քիչ ժամանակ յառաջ, այլ 1875 ին աւարտած է ի Փարիզ, և Պօլիս վերադառնալով՝ արտաքին գործոց պաշտօնարանին դատական ձեւերն մէջ մտած է: Պէրլինի վեհաժողովէն ետքը՝ ռուսական սահմանադրւոյ որոշման համար կարգեալ յանձնաժողովին իբր քաղաքական պատուիրակ յԱսիա ղրկուած է, և ի վերադարձին վերստին հաստատեալ է ի պաշտօնատան արտաքին գործոց: Ապա իբր առաջին քարտուղար Չէթինէ զրկուած է, ուր մէկտարի պաշտօնավարելէն ետքը՝ հըրամանաւ վերադարձած է Պօլիս՝ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ հաստատուելու համար: Ապաքէն վերջին ընտրութիւնը՝ կարի յոյժ արժանաւոր ընտրութիւն մ'է, և գերմանացի պաշտօնատարք կատարելապէս պիտի գահանան բոլոր այն տեղական ծանօթութեանց համար՝ զորս սիրտի հայթայթէ ի:

բենյ ընկերը. պարագայ մը որ նորատունիկեանի ընտրութեամբ զգալի ըրած է իւր կարեւորութիւնը:

— Կլեմէն, թէ Ս. Պատրիարք Հայրն օգտակար կ'համարէ՝ ազգային երեսփոխանաց թիւն 140 էն 50 ի իջեցունելու առաջարկութիւն տանիլ ազգային ժողովին: Կրօնական, որ այս լուրն ստոյգ չըլլայ, և կարծեմք որ եթէ ստոյգ ըլլայ և առաջարկուի, երեսփոխանաց մեծագոյն մասն և Ազգին ողջախոհ դասն հաճութեամբ չպիտի լսեն, վասն զի ազգային ժողովն՝ ըստ որում խորհող ու վիճարանող մարմին է, ո՛րչափ բազմանգամ ըլլայ և զանազան տարրերէ բաղկացեալ այնչափ շատ ըլլալով թեր ու դէմ խորհուրդներն ու դիտարկութիւններն ներկայացեալ խընդիրը կրացայայտին կարողութիւն, լոյս սփռուելով ամենայն մթնոթեանց վրայ: Կհասկանամք, թէ վարչական կամ դործադիր ժողովը սակաւանդամ ըլլալու են առ ի գիւրութիւն դործոց, և մեք սակաւին ներկայ վարչութեան ընտրութեան առթիւ առաջարկեցինք բազում անգամ ներով շատուարացնել վարչական ժողովներն ու խորհուրդներն, սակայն սոյն կարծիքն չունինք ազգային ժողովոյ համար. և կը յուսամք որ ներքին է դիտել թէ ամեն ո՛ւր որ ազգային ժողովոյ մը անդամաց թիւը նուազեցունելու օգուտ է, միշտ կասկած եղած է թէ նուազեցունելու օգուտն չունենայ իմն դէպ ի միապետութիւն ձգտելու փորձ կ'փորձէ, և այսպիսի ձգտմունք ժամանակ մը միայն յաջողէն զին՝ արգելուած են: Բայց եթէ ազգային երեսփոխանական ժողովը բարձրացունելու փափաք կայ, և ներկայ անդամաց մէկ մասն անարժան կ'համարուին, ահա անոր ինքնին նոր ընտրութեամբ կ'վերանորոգի դրեթէ մեծագոյն մասն, և ազգային գործոց վրէժը գնաւորուինք կրնան ուղղակի յորդոր կարգաւ առ ընտրող ժողովուրդն և հսկել, որ արժանաւորագոյնք ընտրուին. սակայն չէ թէ կոյր կուսակցութիւններ չինելու և ազգային ժողովն աննշմուխ խնդրելու ելնել, որով գեղապարար ապաքէն կստորնանայ ժողովն, զի ինչ օգուտ կարելի է տեսնել՝ իբրեւ ստորուկ արժանագին միշտ խունկ ծխողներէ, ծուներ դնողներէ և գովառաններէ: Եթէ հարկ լինի, կարտաւորուիք սակաւ մի ընդարձակ խօսիլ այս խնդրոյն վրայ, հակառակ մեր լակոնականութեան:

— Սերաստիայէն առ Էտմէրթայր հեռագրեր են Ապրիլ 28 թուով: — 13 օր յառաջ, 7 Հայք ընդ հսկողութեամբ քաղաքս բերուեցան Կիւրինէն. կարծուած է թէ սոքա մասնակից են Մամուլ լրագրոյն մէջ տեսնուած գրգռիչ ոտանաւորին հրատառակութեան. սոցա մէջ է Առաքել անուն վարդապետը. մէկն ալ հարուստ ու կրթեալ անձ մ'է, իսկ այլք տգէտ ու աղքատ գիւղացիք են, որք այդպիսի մասնակցութեան մը կատարած չեն տար. բայց յայտնաւոր, այս 7 Հայք և ո՛չ միայն դէմ նիւթական ապացոյց մը չկայ, միայն կատարած անոց վրայ ձերբակալուեր են: Հայ, Հռովմէական ու Յոյն եկեղեցականներէ պատգամաւորութիւն մը այս օրերս առ կուսակալն երթալով խնդրեցին արձակել զվարդապետն՝ քաղաքին մէկ վանքին մէջ բնակելու և ուղղուած ժամանակ յանձնուելու պայմանաւ, բայց կուսակալն մերժեց: Կառավարութեան պաշտօնակալէ մը լսեցի, թէ մինչև ցարդ և ոչինչ ապացուցեալ չէ Առաքել վարդապետի վրայ, միայն թէ Կիւրինի վարժարանին մէջ ատենախօսութիւն մը ըրեր է՝ քաղաքականութենէ բոլորովին հեռու: Գրգռիչ ոտանաւորին հեղինակն ի Կիւրին դատարանի մ'է, և նա ալ յաջողած է փախչիլ:

— Ամասիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Պողոս Մ. վարդապետ Խօշորամեան՝ այսօր աւստրիական չորհրդակցութեան և Կիւրինի ի պաշտօնատեղի իւր, ինչպէս նախորդ թերթով ծանուցած էինք՝ Ամասիոյ նորընտիր կառավարչին հետ: Բարի ճանապարհ կ'մղվենք. խաղաղութիւն, անգործութիւն կ'մղվենք. Ամասիոյ վիճակին համար, և իբրեւ բազմաթափառ նախկայ երեսփոխան Ամասիոյ՝ կիսափաղկմք որ Ամասիոյ վիճակի ամեն ազգայինք սիրով ու միաբանութեամբ աջակցին ամեն ազգագուտ գործոց ու ձեռնարկութեանց նորընտիր առաջնորդին: Մեք բնաւ տարակոյս չունիմք, որ Գեր. Տ. Եղեռեան Ս. Հայրն ցորձափ մնայ յԱմասիա, պիտի օժանդակէ Տ. Պողոս վարդապետի, և պիտի ապացուցանէ թէ պարզաբար վայրահաջութիւնք են իրեն համար եղած չարակոսութիւնք, թէ ինքը միշտ վիճակայնոց օգուտը խորհած է, և թէ՛ ինքնակամ հրաժարած է Ամասիոյ առաջնորդութենէն:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

* Վաղթի այս առուր թերթը՝ հետագայ յօդուածով սկսած է: — Գաղաքական կարեւոր լուր չը

կայ: Յունաց սղլամիտ մասն ալ կը զարմանայ Յունաց Պատրիարքարանի պահանջմանց Բ. Դրնէն վերջնական կերպիւ մերժուելուն վրայ յոյն լրագրաց ցրուցած զայրոյթը տեսնելով: Ինչ որ ալ ըլլան ուրիշ լրագրաց դրածները, աւելի ուշագրութիւն կ'ըրաւէ յունական Պատրիարքարանի պաշտօնական լրագիրն եղող Էքզիսիասթիքի Էլիթիա անուն լրագրոյն՝ իբր ի պատասխանի Վաղթի՝ դրած յօդուածն, յորում կըսէ, թէ կարելի չէ՝ որ Յունաց Պատրիարքարանը ետ կենայ իւր պահանջմունքէն, մինչև որ ընդունուին: Մեք կ'իրենեմք, թէ Պատրիարքարանի «Արտօնութիւնք» ըսած բաները հին դարուց համայն տրուած բաներ են, և Բ. Դունն այսօր չկրնար ճանչնալ ներկայ քաղաքակրթութեան ժամանակի մէջ աշխարհի և ո՛չ մէկ կողմը ընդունելի չեղած կանոններ, օրինակի համար՝ կրօնականաց համար պատժական օրինաց գործադրելի չըլլալուն նման արտօնութիւն մը: Մեր յոյն հայրենակցաց մէջ քանի՛ քանի՛ օրէնագէտ փաստաբանք կը գտնուին. նոցա խղճի և իմաստութեան գիւմելով կ'հարցունեմք, թէ մեր 400 տարի յառաջ ունեցած ընկերական վիճակին համայն տրուած արտօնութիւնք այսօր գործադրելի ըլլա՞ն հակառակ օրինաց: Կրթական խընդրոյն մէջ ալ զարմանալի է Պատրիարքարանի վարմունքը, և աւելի զարմանալի են յոյն լրագրաց հրատարակութիւնք: Մէկ կողմանէ Յունաց Պատրիարքարանի հետ իրարմէն կրթական նախարար Մուսթաֆա փաշային երթալով՝ կ'ծանուցանէ, թէ կ'հաւանի որ յոյն վարժարանաց ընթացքն ու վիճակն քննուի, բայց յոյն Պատրիարքարանի գեղեցութիւն պատճառող պաշտօնակալ չըրկուի. իսկ միւս կողմանէ ընդհակառակն վարժարանաց վիճակաւիք չեն զրկուիր, և Պատրիարքարանի լրագիրն պետութեան քննութեան իրաւունքն ուրացող յօդուածներ կ'հրատարակէ:

* Անգղիական դեսպանը մայրաքաղաք դալէն հետէ յաճախ կ'տեսակցի մեծ եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին հետ: Առջի օր ալ Օգոստ. Սուլթանին հետ երկար ատեակցեցաւ:

* Երէկ երեկոյ Էտիրնէէն մայրաքաղաք եկաւ Վասա Եֆէնտի՝ Լիբանանու նորընտիր կառավարին: Վեղիւթեան աստիճան տրուեցաւ: Մինչև ց'ժամանումն նորին ի Լիբանան՝ Բիւթէմ փաշա պիտի մնայ:

* Օգոստ. Սուլթանը Վեղիւթու

թեան աստիճան տուեր է Եգիպտոսի գլխաւոր նախարար Ալի Շէրիֆ փաշայի, Պէշեւպէյի աստիճան՝ Մուսթաֆա Էլ-Խադնատարի, և Պաշայի աստիճան՝ Սուլթանի փաշայի: Կըսուի, թէ առ խտիվ ալ Իմթիյազ պատուանշանը պիտի զրկուի, և արդէն Օգոստ. Սուլթանը գոհունակութեան հեռագիր ուղղեր է առ Նորին բարձրութիւնն:

* Ըստ Թէրեզմանը-Հագիդաթի՝ խնդրոյ մը պատճառաւ դատաստանի պիտի ենթարկուի Գալատիոյ նախորդ կուսակալ Հաճի Ա. քիֆ փաշա:

* Կայսերական կառավարութեան հոռա հպատակաց ունեցած պահանջից խնդիրն կարգադրուեր է: Երեք տարիէն պիտի վճարուի մասն առ մասն: Բոլոր դեսպանը՝ ի Մոսկուա ուղևորած ժամանակ, յատկապէս շնորհակալութիւն յայտնելու է այս խնդրոյն կարգադրութեան համար:

* Լոնտոնէն Մայիս 3 թուով հեռագրեր են առ Թան, թէ Բեդերապուրիի համանուն լրագիրն թէպէտ հերքած է Ասիոյ սահմանաց վրայ ուսու զբաց համախմբելուն լուրը, բայց բնութեամբ լինելով այս լուրն ի Լոնտոն բաւական մտաւանջութեան տեղի տուած է:

* Յունաց մէջ տեղի ունեցած ժառանգական խնդիրը մինչև ցարդ Յունաց Պատրիարքարանի մէջ կ'քննուէին ու կ'լուծուէին: Վերջերս այսպիսի խնդիր մը ունեցող յոյն մը խնդրագիր մատուցանելով Կառավարութեան, գանդատուեր է թէ իւր իրաւունքը կ'կորսուի Պատրիարքարանի սրտմամբ, և խնդրեր է որ իրաւարարութիւն ըլլայ: Ասոր վրայ Բ. Դրնէն շրջաբերական զրկուեր է բոլոր դատուներն, որ այսուհետեւ յոյն մը եթէ այսպիսի դատի մը համար կառավարութեան դիմէ, ըստ օրինի կարգադրեն դատարանք: Յունաց Ալի լրագիրն ծանուցանելով զայս՝ պնդեր է թէ Պատրիարքարանի մէկ արտօնութիւնն ալ ջնջուեցաւ:

* Աւստրիական դեսպանն ընտանեօք ի Պրուսա կ'ուղևորվաղը: Կառավարութեան հրաման դացած է՝ մեծարանօք աստիճանելու համար:

* Միջազգային թղթատարութեան վերատեսուչ Վիթալիս Եֆէնտի՝ որ ժամանակէ հետէ Եւրոպա կ'անուէր հեռագրութեան ու թղթատարութեան վերաբերեալ պաշտօնով մը, քանի մը օր յառաջ վերադարձաւ ի մայրաքաղաք:

— Բուսնուգէն՝ Ապրիլ 26 թուով :

« Երէկ, երկուշաբթի, յանկարծ խաւարեցաւ երկինքը սև ամպերով . կէս ժամէն յետոյ ամենաբաւական փոթորիկ մը բռնաւ . ապա սկսաւ սաստիկ կարկուտ , քաղաքին մէջ 10-15 կրամ , իսկ քաղաքէն դուրս այգիները 30-65 կրամ ծանրութեամբ . տեղ տեղ 45 սանթիմետր բարձրութեամբ լցուեր է կարկուտը . Գոյու-բունար ըսուած տեղը 20 տարեկան երիտասարդ աղջիկ մը խեղդուեցաւ . պատանի մը ջուրէն յափշտակուեցաւ մօրն առջեւ , որ չկրցաւ պաշտպանել զնա . Պաթմիշ ըսուած տեղը երկու մահմետականք ջրահեղձ եղան . Բաշա-բունարը ըսուած տեղն ալ 15 տարեկան տղեկ մը , 25 տարեկան կօշակար մը խեղդամահ եղած են . ասոնցմէ զատ 3 հատ կաթնու կով , խումբ մը ոչխար զոհ գացած են . քանի մը գործաւորք ալ կորսուած են , բայց դեռ գտնուած չեն զիականներն . տեղւոյս ծերունիք կոպտամէն թէ 32 տարի յառաջ ալ նոյնը եղած է այդ ինչերուն մէջ , բայց այս անգամ աւելի խուռն եղած է : Առ այժմ իրր 30 է զոհ գացող մարդոց թիւն : »

— Շումայէն՝ Ապրիլ 27 թուով :

« Պուկար ժողովուրդն արդէն բաւական յուզուած էր , տեղ տեղ հանրապետութիւնք կը պատրաստուէին պաշտօնէից ժողովոյն և ուղղակի իշխանին մատուցանելու համար , ի նոյն թէ Պուկար ժողովուրդը այնչափ սոգէտ և ազատ կառավարութեան անքնդունակ չէ , ինչպէս երկրի իշխանը կկարծէ . դի կըսուի թէ վերջին պաշտօնէից փոփոխութեան ժամանակ իրեն ուղղեալ հարցմանց պատասխանելով , « Ես , կըսէ Ալեքսանդր Ա . իշխանը , ես ինքս ալ ազատ կառավարութեան կուսակից մարդ եմ , սակայն Պուկարք տակաւին տգէտ և ազատութեան անքնդունակ լինելով՝ օգտակար և բանաւոր չեմ՝ գըտնէր աստ անգ եղած խորունկները , և պէտք է նախ ժողովուրդը ազատութեան վարժեցնել , ըստ այնմ կրթել և ապա ազատ կառավարել : » Միայն մեր քաղաքին մէջ 1000ի մօտ ստորագրութիւն հաստատուած էր այս իմաստով , սակայն իշխանին բացակայութեան պատճառաւ ետ մնացին : Այս յուզման մէջ էր մեր նորածին ժողովուրդն , երբ ձայն ելաւ թէ իշխանին հետ ճանրորութեան մէջ օտար աղբերէ անձինք կը գտնուին ի պատիւ և ի ծառայութիւն , սակայն Պուկար մը իսկ չգտնուիր զէթ ի ծառայութիւն . իշխանին

այս ընթացքը բնականաբար տակաւ յուզեց և վերաւորեց մեր երկրին հասկցող և չհասկցող մարդիկն անգամ . « Էհ , կըսուի , քանի որ իշխանը ի հաստատութիւն իւր ըսածին այս ընթացքը կը բռնէ մեզ դէմ , որ օտարացուցնէ թէ մենք իրօք իր կարծածին պէս ենք , մենք ալ շարունակենք մեր բողոքները , շարունակենք մեր հանրապետութիւնները և Մէթիսէ կազմենք ի նոյն և ի հաստատութիւն թէ իշխանին մեզ նկատմամբ ունեցած կարծիքները սխալ են , և թէ մենք ազատ կառավարութիւն կուզենք : » Ահա մեր երկրին արդի ներքին քաղաքականութիւնը , որ ամեն հասկցողի մտահոգութիւն կը պատճառէ :

« Ինչպէս շատ տեղեր , աստ ևս Ապրիլ 23 , ծաճկաց Խորըլէղի և օրթոտոքաների Ս . Գէորգի օրը գործադուլով կկատարուի . մերայինք ամենէն աւելի կը յարգեն սոյն օտար օրը . Գէորգ ըսուած տեղ մի ունինք քաղաքին արեւմտեան ծայրը ուր սովորաբար տօն և կիւրակէ օրեր ամեն աղբերէ մարդիկ կերթան յուրախութիւն և ի դրօսանալ Խորըլէղի օրն երբ մարդ դիտէ , գիտէք թէ ինչ համեմատութեամբ կը տեսնուին աղբեր , 0/0 75 հայ , մնացածը ծաճիկ , Պուկար (աւելի զինուորականք ,) Հրեայ Յոյն , գնչու . սոյն համեմատութիւնը կարելի է ընել և միւս աւուրց համար . գոնէ Գէորգ ըսածին իրօք անուան համաձայն ալ տեղ մի լինէր . երբէք առաւօտէն մինչ իրիկուն արեւին տակ , ոչ շքաւոր տեղ ունինք և ոչ նստելու տեղ , բայց ունինք բաւական լաւ ջուր , և քիչ ժամանակէ ի վեր Պէհ-աւ (գարնաւորի տուն) մի : Այս տարի սոյն տխուր ու դուարթ օրը յաւալի դէպքերով աւելի դէշ տալաւորութիւն ըրաւ հասկցողներին վրայ . զինուորականք ինչպէս շատ օրեր , և ոչ մի քաղաքակիրթ երկիր չտեսնուած սովորութեան հակառակ՝ ձիերնին հեծած այս օրս ալ Գէորգին եկան՝ ձիերը այնպէս վազողներով որպէս թէ պատերազմի կը գնան և կամ ձիարշաւութիւն կընեն այնչափ բազմութեան մէջ հասարակաց նեղ և անձուկ տեղ մի . դիւրին է խորհիլ թէ ինչ միայն սոյն օրը կէս օրէն մինչ իրիկուն երեք հոգի մահու չափ վիրաւորեցան և օր ընդ մէջ ի գերեզման իջան . յաւալին այսչափ չէ . գոնէ ժողովուրդը զգուշանայր այնչափ բազմութիւն այդ տեղ խոնկէ , գոնէ և զինուորականք իրենց սղոյ սովորու

թեմէն քաշուէին , և միով բանիւ գոնէ և տեղական իշխանութիւնն այլ ևս այսպիսի տխուր դէպքերի կրկնումին առաջնաունելու համար իւր ուշադրութիւնը դարձնէր յաղահովութիւն ժողովրդեան և ի հանգստութիւն . ոչ , ասոնք մեղի համար չեն . մեր մէջ տակաւին ամեն ոք կը խորհի թէ « բաւական է ինձ մնա չլինի , ինձ ինչ փոթորիչը : »

« Ամսոյս 24ին այս կողմեր քաւական անձրեւ եկաւ կարկուտաւուն . տեղ տեղ ցորեն և պղտուղ մնասուած են . կասպիչէն , մեր երկաթուղոյ կայարանը , որ 2 ժամի մօտ հեռի կը գտնուի քաղաքէն արեւելեան կողմը , կարկուտ և անձրեւ նմանը չտեսնուած կերպիւ տեղացեր են . այլ և այլ մնասուց վրայ կը խօսուի . հեղեղը տարած է մարդ , ձի , ոչխար և կով , բայց թէ ո՛րչափ է մնասը , չգիտցուիր :

« Այս կողմերի տարեկան Բաշա-բունար սկսան . Բրովատիներ անցաւ ի մնաս , այժմ կը մնան ճուճայի , փաղարճերի և Իքսիբի բանայիները . ինչ արդիւնք պիտի ունենան սոքա , այժմէն դուշակել դժուարին է . սակայն նախելով հասարակաց կարծեաց՝ երկուքին մէջ տեղը պիտի լինի , բայց ըստ ամենայն երեւոյթի՝ տխուր կ'երևի արդիւնքը մանաւանդ մերայնոց համար , քանի որ ծաճիկք կը գաղթեն , մնացողներն ալ երկու մօքի մէջ կը տատաւենք ինչպէս կը գործաշնանու իցիւ թէ մեր կարծեաց հակառակը լինէր և սակաւ մի խնդար Հայ վաճառականը : »

« * * * Հնդկական թերթերը կը գրեն , թէ Պարսից Շահը Պուխարայի Խանին հայերիներ և ճօճանակաւոր ժամացոյցներ , և այլն նուիրած ըլլալով՝ խանն ալ այդ նուէրներուն փոխարէն 6 մանկամարդ հարձ գրկած է , որոց ոչ մին դեռ 16 տարեքն լրացուցած չէ : Ճանքան այդ աղջիկունք իրենց ուղեկցաց հետ Թուրքմէններէն բռնուած են . նասրէտին Շահը , այդ գողցուած աղջկանց ամեն մէկուն համար , իւր արեւառիծի պատուանշաններէն չորսական հատ տալ խոստացաւ , սակայն Թուրքմէնք մերժած են զայնս՝ առաջարկելով թէ այն սիրուն աղախինք կը գերազանցեն այդ շքեղատեսիլ պատուանշանները . վերջապէս Շահը խրաքանչիւր աղջկան համար 4000ական ֆըրանգ ազատման գին առաջարկած է : Մեծ եղած է Թէհրանի արքունեաց զայրոյթն ու սարսափը , երբ այդ աղջկանց հին

հասած տաւն , տեսած են որ Թուրքմէնք մանկամարդները վար դնելով՝ իրենց կանանոցէն ծեր կիներ զրկած են : Շահը արեւնուշտ վրէժխնդրութիւն մը ուխտած է Թուրքմէնաց դէմ :

« * * * Պէրլինի մէջ իրր 2500 կառավարք դադար առած են , գանդատելով թէ մայրաքաղաքին գլխաւոր փողոցներուն մէջ բանող հանրակառաց յաւելման պատճառաւ նուազած է իրենց շահն կիսով չափ :

« * * * Հունգարիոյ աղջկային ժողովը վաւերացուցած է այն ծրարագիրը , որով՝ հրէից հետ քրքրատնէից ամուսնութիւնը կ'օրինադրէ :

« * * * Փարիզի թերթ մը հետաքրքրական դիտարկ մը լուրը կուտայ , զոր Գաղղիոյ մէջ հանքախուղաց պեղմանց ժամանակ յայտնուած է : Հանքային ածխոյ գործաւորք լերան մը խորքը փորած տաւն , հինգ մարդոյ՝ այն է մէկ այր և երկու կին և երկու տղոց անեղծ մարմինները և քարայեալ դինուց և գործիքներու և ծծաւոր կենդանեաց և ձկանց մնացորդները գտած են : Աւելի յառաջ տանելով պեղումն՝ ստորերկրեայ ուրիշ սենեակ մը գտած են , որոյ մէջ յաղթանգամ անձանց 11 մարմինները և բազում նիւթեր ու թանկագին քարեր կան եղեր : Պատերուն վրայ տեսնուած են հսկայ անասնոց հետ մարդոց կուլներու նկարներ . այս դիւան լուրը շուտով տարածուելով՝ բազումք ի տես ելեր են : Մարդկային մարմինները և այլք դուրս հանուելով՝ ի հանդէս դրուած են :

« * * * Վիճակագիր մը կցուցքնէ թէ 1846ին մեծն Բրիտանիոյ մէջ 554 լրագիր կան եղեր , 14ը միայն օրական : Իսկ ներկայ տարւոյ սկիզբը այդ թիւը 1962ի ելած է : Միայն Լոնտօնի մէջ կը հրատարակուին 386 թերթ . գաւառաց մէջ 1144 . Վալեսի իշխանութեան մէջ՝ 75 . Սկոտլանդ մէջ՝ 184 . Իրլանտայի մէջ՝ 152 . և մօտակայ կղզեաց մէջ՝ 24 : Իսկ պարբերական հանդիսից թիւն է 1311 :

« * * * Փարիզի մէջ հրատարակուած զաւեշտական թերթի մը ծաղրանքիւրը մեծ հաճոյք պատճառած է : Պատկերին ստորագիրն է՝ Իտալիա իրր ուղտ : Պատկերն է ուղտ մը՝ որոյ վրայ բրուսիացի մը հեծած է , և աւստրիացի մը այդ ուղտը բռնած կառաջնորդէ : Ուղտին բերնէն կլծակվի փրկուած է Տրիպօլիս , Թրիեստ , Թունուս , Թրանսի :

*** Ինչպէս : - Ի նոր կրանատա
այս անունով ժողովուրդ մը կայ,
որոյ հետաքրքրական կենցաղա-
վարութեան պատմութիւնն ընդ-
հանրացեալ է : Այս ժողովրդ-
դեան նախահաւն կհամարուի
անձ մը, որ երբեմն անուանեալ
է Հէմթէրէքուէթա, երբեմն
Քսուէ, Խինչարակուա և Պօխի-
քա. սա սահմանած է օրէնք,
կառավարութիւն. ուսուցած է
բամպակ մանել, կտաւ գործել
և այլ պիտանի արհեստներ.
Հաստատած է կրօնական տօնա-
խմբութիւններ, և կանանց վի-
ճակն բարեփոխու փոյթ տարած
է : Այս ժողովրդեան ցեղա-
պետք իրենց ստորակարգելոյ
առջեւ անսխալ ու անդադրելի
համարուած են, բայց նոցա կա-
նայք իրաւունք ունին նոցա վար-
մունքը դատաւնելու և չնչին
յանցանքի մը համար մինչև ութ
խաղաղանի հարուած տալու.
կանայք՝ եթէ զայս բաւական
չհամարին՝ իրենց մահուան ժա-
մանակ պարտք կընեն նոցա
վրայ, հինգ տարի այրի մնալ
իւր ի պատիժ պակասութեան
յարգանաց կամ յուր վարմանց :
Կպատժուին սպանիչք, աւարա-
ւուք և աղքատիղծք. վատք կը
դատապարտուին կանանց պէս
հագուելու և կանանց աշխա-
տութեանց մասնակից ըլլալու.
յանցաւորաց հանդերձներն ընդ-
հանրապէս կպատուուին իւր ի
պատիժ. իրեւ անհաստատիւմ
կատկածելի կինը հնդկական պղղ-
պել ուտելու կդատապարտուի :
Պարտուց համար բանտարկու-
թիւն չկայ, բայց ցեղապետը
հաւատարիմ անձի մը միջոցաւ
մատաղ վագր կամ արջ մը կա-
պել կուտայ պարտապանին տան
դրան առջեւ. պարտապանը կը
պարտաւորի մինչև ցվճարումն
պարտուցն տալ ա՛յդ անձին ու
անամոյն ուտելիքը. պարտա-
պանը եթէ առ անասունն պա-
կասութեան մէջ գտնուի, ցե-
ղապետին պատուիրակն կմարէ
նորա վառարանը, և թոյլ չտար
վառել մինչև ցհատուցումն
պարտուցն : Խիպխասներուն
ճարտարարուեստք են՝ բամպա-
կեայ կերպաններ մանել և գոր-
ծել, քարէ կամ կարծր փայտէ
գործիքներ, զէնքեր ու հիւղեր
չինել. խիստ ճարտար են ոսկիէ
բաներ շինելու մէջ, զոր իւր փո-
շի կգնեն Մակտալէն գետոյն
եզերաց բնակիչներէն. անկէ կը
չինեն կուռքեր, անասնոց պատ-
կերներ, գօտիներ, օղեր, մեծ
խեցիներ կշարեն ճարտարու-
թեամբ և ջրամանի տեղ կգոր-
ծածեն. իրենց բնական երկիրն
հարուստ է աղահանքներով ու
հանքային ջուրերով. նոցա բոլոր
վաճառքն է հանքային ջրերէ
գոյացեալ աղն :

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՆԵՍՅՈՒՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՍՅՈՒՆ

ԱՂԹԱՄԱՐ ՈՒ ՍԻՍ

Գեր. Տ. Մատթէոս եպիս-
կոպոս Իզմիրեան գրած է Հա-
յաստանեայց եկեղեցւոյ ընդհան-
րական հայրապետութեան, և
Աղթամարայ ու Սոյ կաթողի-
կոսութեանց հաստատութեան,
իրաւասութեան և պարտուց ու
պաշտաման վրայ, պատմու-
թեամբ՝ արձանագրութեամբ.
և հին ու նոր վաւերական պաշ-
տօնագրովք հաստատելով զա-
մենայն : Ընթերցողն ինչի ծա-
նօթութիւն կտանայ Հայաստա-
նեայց Հայրապետութեան և Աղ-
թամարայ ու Սոյ անցեալ և ժա-
մանակակից վիճակաց վրայ : Ան-
շուշտ եմք, թէ մեծ կարեւոր-
ութիւն ու օգտակարութիւն ունի
այս հրատարակութիւնը, մանա-
ւանդ ներկայ ժամանակիս մէջ,
յորում ամենայն Հայոց հայրապե-
տական գերագոյն գահն թա-
փուր կգտնուի, Սոյ կաթողի-
կոսական ինքիւրն կյուզուի գեւ-
ը և Պաշտօնեայի բարեփոխու-
թեան վրայ կխօսուի : Գեր. Իզ-
միրեան քաջ հետաքոտած ու
իմաստասիրած է զայս ամենայն,
և լուսաւոր ծանօթութիւններ
կընծայէ հետաքննին Հայոց :
Գրքին սկիզբը գրուած ցանկը աչ-
քէ անցունողն պիտի տեսնէ, թէ
որչափ նշանաւոր անցքեր նշա-
նակեալ են ինքնավ, և քանի՜
նուիրական ու մեծարելի է հայ-
կական հարստութեանց միակ
մնացորդն եղող Հայրապետու-
թիւնն : Կարծէ, որ ամեն Հայ
ունենայ հատ մը, կարծէ որ ամեն
Հայ թանգարանի մէջ գլխաւոր
տեղ մը բռնէ այս Գիրքը :

Կգտնուի յազրոյս գրասենեա-
կը, Պօլիս Պալլադ-պաղար Նափի-
յէ-խան վերի յարկ թիւ 16.
Պաղչէ-գափու ջրավաճառ Պօլիս
աղայի խանութը և Պօլիս Չագ-
մագճըլար-եօգուչը Գալաֆեան
գրատունը : 1300 եֆեսներէ կը
բաղկանայ :

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյ Գաղ-
ղիերէն-Հայերէն բառարանին
127-ր թերթն հրատարակեցաւ :

Ագեֆէթ ըստ ժամկարգու-
թեան Հայաստանեայց Ս. Եկե-
ղեցւոյ, պարզարանեալ ի Տ.
Յովհաննէս քահանայէ Մկրեան :
Կգտնուի ամեն Հայ գրավաճա-
ւոց քով. իսկ Կեդրոնատեղին
է Արամեան տպարան, Յակոբ-
եան խան թիւ 13 : Լաթակաղմ
պարզ՝ 15, Լաթակաղմ ոսկեղծ՝
22, կաշեկաղմ ոսկեղծ՝ 30, և
մետաքսեայ վառակաղմ՝ 40 զէ :

ՍԱՏԱՆԻ ՈՐԴԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Ա. ԱՇՃԵԱՆ

Գին իւրաքանչիւր թերթի 10
փարայ : Կգտնուի բոլոր գրա-
վաճառոց և լրագրավաճառաց
քով :

ԳԱՂՂԻԲԻՆՔՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ՕԼԷՆՏՈՐՖԻ

Ա. Մ. Գարագաշեան

Սոյն ընտիր ոճով քերակա-
նութիւնը բաւական ժամանակէ
հետէ սպառած ըլլալով, աղին
ժողովրդեան փափաքանցը և
ինքրանցը համաձայն հարկ հա-
մարուեցաւ սրբագրութեամբ կըր-
կին տպագրել :

Կեդրոնատեղին է Մ. Յ. Փա-
փաղեանի կաղնատունը Յակոբ-
եան խան թիւ 15 և Ուզուն չար-
շի թիւ 37 Գրատուն Գաւառա-
կան Ս. Յ. Փափաղեանի վաճա-
ւատունը : Գին 15 դահեկան :

Սիւքեֆէ քերականութեան : Հայե-
րէն քերականութեան սոյն նախ-
նական գիւրուսոյց դասագիրքն
արդէն սպառած ըլլալով, այս
անգամ կրկին տպագրութեամբ
և կարեւոր փոփոխութեամբ վե-
րըստին հրատարակուած է : Սոյն
դասագիրքն խիստ յարմար է
նախակրթական վարժարանաց :

Կգտնուի Ս. Յ. Փափաղեանի
գրատունը և ամէն գրավաճա-
ւոց քով : Գին 2 դահեկան :

ԻԷՀՊԵՐԸ ԳԱՎԱՆԻՅՆ

Մինչև ցարդ հրատարակեալ
վեց հատոր Տէմբուրներուն մէջ
պարունակեալ օրինաց ու կանո-
նաց գործադրութեան վրայ ե-
ղողներն ու ջնջուածները, միան-
գամայն անոնց յաւելուածոց ո՛ր
գլխոյն մէջ գտնուիլը նշանակող
կարեւոր գործ մ'է այս, ամեն
կարգի և աստիճանի աղգայնոց
ընթերցման ու գիտութեան ար-
ժանի, մանաւանդ գաւառաբը-
նակ մերայնոց, որ յաճախ շատ
գատեր կկորսնցունեն՝ օրինաց
ամենակարեւորներն իսկ չգիտնա-
լով, և նոր ինորոյ հրատարա-
կեալ օրինաց անտեղեակ գողով :
Յատկապէս կյանձնարարեմք՝
մէկ մէկ օրինակ ստանալ, որոյ
հրատարակիչն կխոստանայ ու-
ղարկել գաւառաց ո՛ր կողմէն
որ ուզուի՝ 14 զրուշ կանխաւ
բօսթայի փուլ զրկելով, որով
աղատ պիտի ըլլան բօսթայի
ծախքէ : Պօլսոյ մէջ կվաճառուի
կամիջին գլուխը Օսմանիյէ գրա-
տունը թիւ 4, որոյ տնօրէնն է
այս գործին հրատարակիչն՝ Տ.
Գրիգորեան Յովհաննէս Էֆէնտի :
Պօլսոյ մէջ՝ Գինն է 12 զրուշ :

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀԻՈՒՂՈՒՄԻՒ

Լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու
ամեն տեսակ անկարգութեանց համար
խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, ա-
մեն ջրային ակարութեան ու ժաթա-
փութեան և տխրութեան համար. կը
ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ ան-
շարժաւորութեանց հետքերը : Սրտի և
երկրամանց վրայ օգտակար աղիքնու-
թիւն մ'ունի. արիւնը մաքրելով նոցա
խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ
և գրգռելով կենսական գործարանները
կը զօրացնէ : Իւր դեղական միւծ աղ-
ղեցութեամբ որոտխտուութիւն, կըծ-
ուութիւն, մաղձային հիւանդութիւն-
ներ, սրտայնի մէջ լցուած կաղեր, գլխի
ցաւեր կը վանէ, մարսողութիւնը կը
չափաւորի, և մարմինը մաքրուելով
բոլոր այն աղտեղութիւններէ որ շատ
անգամ զանազան հիւանդութեանց
սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ ու-
ժեղ և ընտան գիրքը կըզենու :

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՂՈՒՄԻՒ

Մորթալին հիւանդութիւնք և վերք
բուժելու մասին ունեցած պարամական
յատկութեանցը հաստատիր բնու ու-
րիշ դեղ մը. հին կամ նոր թուեւոր
վերքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (շիֆէն-
է), սրտայն և ստեանց վերքեր կամ
բոլորովին կանցնին և կամ կը լուա-
նան. օգտակար է նաեւ հարբուխի
հաղի, սրտի բարեխման, մանաւանդ
օղացաւ (էէլ) ըստած հիւանդութեան
իւր կաղերքեր, և զօրաւոր աղիքնու-
թեամբ խոյլ (սլաքա) հիւանդութեան
սպականիչ գորութիւնը ինչ առիճան
որ ըլլայ կը դիմագրուէ :

Այս դեղերուն գործածութեան եւ
զաւակը նշանակուած է իւրաքանչիւր
տիկ վրայ, որ կը գտնուի ամեն դե-
ղավաճառներու քով, և մանաւորա-
պէս Պաղչէ գաւառ Թաշ խանի կող-
մերը Պ. Գաւաղեանի դեղարանը Ե
7 կը ծախուի :

Աւելի տունկ ուզողը կը հրաւի-
րուի առ հեղինակն տօթթօր Հոլլուէ
Ի Լոնտօն Օքսֆորտ փողոց թիւ 333 :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
30 Ապրիլ 1883

Քօնսօլիտէ	13-37
Երկաթուղեաց	Ֆրնդ. 57-25
Թրամուէյ	0. 1. 3-25
1863 ի փոխառութիւն Ֆրնդ.	73-
1865 ի »	75-
1869 ի »	65-
1872 ի »	23-75
Օսմանեան լիրան 100 զէն	
Մէճիւլիյէ	108-10
Մէլիւլիք	102-20
Հինդնոց	103-35
Վեցնոց	103-35
Գառապն թուղմ (գրիք)	918-
Գառապն արծաթ (նոր)	91-
Ռուսիոյ Բօլ	90-10
Գաղղիական լիրա	87-34
Անգղիական »	109-30
Գրիմից	52-

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ
Հ. Ս. ԱՐԱՋԱՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԱՅ ԱՇՃԵԱՆ
ՍԻՄՊՏԻԿԱԼԻԻ ԽԱՆ ԱՍՐԻ ՅԱՐԿ 33